LUMINIȚA CHIOREAN

PREDICAȚIE SEMANTICĂ AND OPERATOR CONOTATIV. ABORDARE DESCRIPTIVĂ A CONSTRUCȚIILOR CU PREDICATIV SUPLIMENTAR

0. *Predicatul semantic* se defineşte prin raportare la *predicatul sintactic* şi *predicatul enunțiativ*.

> „**Predicatul semantic** reprezintă componentul propoziției care asociază unei entități *o proprietate* sau care stabileşte *o relație determinată* între două sau trei entități." (GALR 2005, vol. II, p. 238; 2008, p. 241)

Reținem de asemenea că *predicatele semantice* au capacitatea de a-şi atrage argumente: cele care exprimă proprietăți primesc un argument, iar cele care exprimă relații determinate primesc două sau mai multe argumente, implicate fie într-*o relație de stare*, fie într-*o relație procesuală*, *dinamică* sau pot primi un argument-eveniment (prin substituirea argumentului nominal-prototipic prin echivalentul propozițional).

Predicatele sintactice, care pot deriva din cele *semantice*,

> „constituie centrul sau guvernorul unui grup sintactic aşezat într-o poziție semantic predicativă / centrul unui grup verbal (GV), dar şi centrul unui grup aflat în poziție NP, *PS* sau apoziție izolată." (GALR 2005, vol. II, p. 240)

Adăugăm că, în cazul construcțiilor cu PS, *predicația sintactică* (sau relațională) relaționează GV, ce conține *predicatul semantic*, cu GN, în structura căruia se află şi poziția de PS. În acest caz, *predicația sintactică* e corelată cu asocierea actanților sau argumentelor care îndeplinesc unul sau mai multe din rolurile: Agent[1], Pacient, Temă, Experimentator, Sursă, Țintă, Locativ, Beneficiar, dar în special rolul de Atributiv[2] sau Complement[3].

În receptarea mecanismelor semantico-sintactice ale construcțiilor cu predicativ suplimentar (PS) ne interesează *predicatele semantice* implicate într-*o relație dinamică*, *procesuală*, exprimate prin adjective, substantive, verbe la moduri nepredicative, adverbe, interjecții, în poziția sintactică de PS cu variantele: atribut predicativ al nominalului (APN) şi complement predicativ al obiectului (CPO – poziție sintactică asociată unui *semantism de identificare* a unei

[1] L-*am trimis* pe Ion *inspector* în teritoriu. [structura semantică: Agent neexprimat + Pacient + Atributiv + Locativ]

[2] Mama îl *ține aproape sufletului* ei. // Îl *simt aproape*. [structuri semantice: Agent + Pacient + Atributiv + Posesiv] // [Agent neexprimat + Pacient + Atributiv]

[3] L-*am botezat* pe copil *Ion.*[structură semantică: Agent neexprimat + Pacient + Complement]

DACOROMANIA, serie nouă, XV, 2010, nr. 1, Cluj-Napoca, p. 57-70

BDD-A1758 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:27 UTC)

caracteristici pentru un nominal regent: identifică o particularitate, un specific, în fine, orice atribut semantic ce intră în sfera notelor caracterizante ale unui nominal).

Astfel, **predicația semantică** se referă la prezența în cadrul enunțului sau a construcției sintactice a unui **operator conotativ**[4] al cărui mecanism **relațional**[5] **este dublat de altul semiostilistic influent asupra sensului textual** şi exercitat, printr-un paradox al influenței semantice al adjunctului, asupra regentului său, ***nominal de fiece dată***, şi asupra verbului cu rol de *predicat enunțiativ*. Este predicativitatea ce transpare dintr-o structură de bază (structură primară) într-alta derivată, impunându-şi semantismul predicativ prin relaționare cu verbul-*predicat enunțiativ*, numit şi *operator semantic*.

În cazul construcțiilor cu PS, se impune prezența unui „operator conotativ" odată ce verbul din structura de bază este *suport semiostilistic* al PS care impune sensul conotativ al text-discursului. De exemplu, de la enunțurile primare coordonate copulativ: **Apa** *sună* (1) *şi* **apa** *este somnoroasă* (2) care au acelaşi referent: „apa", prin contragere, obținem structura derivată: „**Apa** *sună* ***somnoroasă*** (3)", în care termenul „somnoroasă", aflat în raport de subordonare față de regentul-nominal „apa", îşi exercită dominanța semantică şi asupra verbului predicativ (*predicație enunțiativă*) „sună", prin rolul stilistic de epitet personificator adverbal, astfel încât receptarea poetică constă într-un imaginar romantic al *somnului metafizic*. Mai mult: dominanța acestui termen lingvistic (aici, epitetul-adjectiv „somnoroasă") devine echivalentul unei *predicații semantice*, încât receptarea este aceea că „apa este somnoroasă" (semnificație moştenită din structura primară). Explicația constă în faptul că obiectul de referință („apa") este dinamizat prin relațiile sintactice angajate atât cu verbul predicativ „sună" din structura de bază, cât şi cu „somnoroasă": un atribut predicativ al nominalului (APN), din structura derivată, atributiv care conservă caracteristica nominalului prin convertirea numelui predicativ din structura primară (2) în APN – variantă a predicativului suplimentar (PS).

Reținem transferul atribuțiilor dinspre operatorul copulativ (frecvent, verbul „a fi") din structura primară (2) către operatorul semantic – verb predicativ din structura derivată (3), aici, verbul „sună" –, care intermediază relația de subordonare dintre adjunctul „somnoroasă" (operator conotativ) – APN – şi regentul-nominal „apa", conferindu-i, prin intermediul epitetului personificator, ***identitatea*** *unui somn universal* (*metafizic*).

Din comportamentul semiostilistic şi sintactic al **predicației semantice** (numită şi predicație suplimentară), **prin conotația dominantă asupra sensului textual**, decurge şi ***relația ternară la nivelul construcțiilor cu PS***, frecvent vehiculată în

[4] Alți operatori verbali: operator copulativ (verbele copulative din sintagma cu numele predicativ cu care formează predicatul nominal); operator pasiv (verbele auxiliare din construcțiile pasive); operator aspectual (*a începe*, *a termina*); operator modal (*a vrea*, *a putea*) – ultimii doi făcând construcții cu un suport semantic (verb la conjunctiv), structurile *predicatului complex*.

[5] Predicatul de tip „relațional" stabileşte o „relație" între argumente (GALR 2005, vol. II, p. 239).

BDD-A1758 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:27 UTC)

definițiile construcțiilor cu PS, concepte care ne interesează în aprofundarea subiectului propus.

În acest sens, „Construcțiile cu predicativ suplimentar” (p. 185-197), „Complementul predicativ al obiectului” (p. 290-294), respectiv „Predicativul suplimentar” (p. 295-312), paragrafe din GALR 2005, vol. II, le considerăm drept repere teoretice fundamentale în definirea ***predicației semantice*** şi a funcției sintactice de ***predicativ suplimentar*** **(PS).** Reținem, astfel, trei cadre de definiție pentru construcția cu PS, respectiv pentru CPO şi PS:

- În GALR 2005, vol. II, se susține:

„**Construcțiile cu predicativ suplimentar** sunt ***construcții ternare derivate***, în manifestarea lor prototipică, un nominal la care se raportează două predicații semantico-sintactice, una principală şi una suplimentară. Ele se obțin prin reorganizarea sintactică a unor structuri bipropoziționale, care implică reducerea unei propoziții prin înlăturarea mărcilor predicației (de mod, timp, persoană şi număr) şi a unor elemente omisibile (recuperabile) semantic (verbul *a fi*, elementele introductive) şi amalgamarea, într-o oarecare măsură, a elementelor structurii bipropoziționale de bază. Propoziția redusă ajunge să ocupe, în structura derivată, poziția de predicativ suplimentar.” (p. 185)

Notă. În construcțiile cu PS acționează două tipuri de relații: o relație sintactică manifestată prototipic prin *predicația enunțiativă* exemplară predicatului verbal (manifestat şi în structura primară) şi *predicația semantică* (aşa-zisa *predicație suplimentară*, activă ***doar*** în structura derivată) exemplificată prin PS, care, sintactic, se va raporta la nominal şi nu la verb.

- În GALR 2005, vol. II,

„**Complementul predicativ al obiectului (CPO)**, funcție cerută de un centru verbal atributiv, noncopulativ, reprezintă o clasă de substituție având ca termen prototipic substantivul neprepozițional cu formă de nominativ-acuzativ, iar ca relație sintagmatică specifică, ***o relație obligatoriu ternară***, implicând verbul-centru şi un complement (de cele mai multe ori, direct, mai rar, indirect). CPO este cerut matricial de o subclasă de verbe trivalente, reprezentată prin verbe ca: (a) *a boteza*, *a chema*, *a denumi*, *a numi*, *a porecli*, *a spune*, *a zice*; (b) *a alege*, *a angaja*, *a desemna*, *a unge*; (c) *a lua* [= *a considera* – nota n., L.C.].” (p. 290).

Notă 1. Într-adevăr centrul prototipic este substantivul cu forme de N-Ac. În plus adăugăm drept caz al recțiunii flexiunea secundă[6] „în care este prezent substantivul formă de nominativ pro-dativ – N pro-D” (*I-am spus **profesor***, *doar azi*, *ştiind că i-ar plăcea*).

Notă 2. Inventarul operatorilor semantici angajați cu operatorii conotativi în izotopiile *identificării*, ale *desemnării* şi ale *aprecierii* sau *considerării* constă în lista ce cuprinde următoarele categorii de verbe: verbe aprobative de tipul *a accepta*, *a admite*, *a primi*; verbe cauzative precum: *a face*, *a lăsa*; verbe

[6] Neamțu 2007, p. 345.

BDD-A1758 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:27 UTC)

apreciative: *a considera*, *a aprecia*, *a analiza*, *a caracteriza*, *a cataloga*, *a interpreta*, *a estima* (exemplificate pentru PS – GALR 2005, vol. II, p. 297).

- GALR 2005, vol. II specifică:

„**Predicativul suplimentar** (**PS**)[7] este o poziție sintactică *facultativă*, realizată în ***structuri ternare*** derivate, care se raportează sintactic şi semantic *concomitent la un verb (sau o interjecție predicativă)* şi la un nominal." (p. 295)

Notă. Organizându-ne cercetarea pe principii analitico-descriptive de referință pentru organizarea sintactică a enunțului şi tipologia relațiilor angajate, caracterizarea semantică, funcțională şi pragmastilistică a construcțiilor cu PS, am demonstrat că relațiile existente în interiorul construcțiilor cu PS (atât CPO, cât şi APN[8]) confirmă **modelul binar**[9]: „Sintagma este numai binară, din cauza liniarității (unidimensionalității) lanțului vorbirii […]" (Drașoveanu 1977, p. 39).

1. Caracterizarea relațională a construcției cu PS

1.1. Din perspectiva **organizării sintactice a enunțului**, lexemele se asociază între ele şi realizează sensul textual prin intermediul a două tipuri de relații, şi anume: **relații sintactice** şi **relații conotative (de sens)**, ultimele numite şi „**afinități semantico-referențiale"**(GALR 2005, vol. II, p. 15). La nivelul discursului, se cunosc două tipuri de relații conotative: de *tip semantic* – restricții de rol tematic impuse actanților, respectiv de *tip lexical* – restricții selecționale (GALR 2005, vol. II, p. 47), ceea ce dă **coeziunea** textului, din care decurge dimensiunea lingvistico-semantică a discursului (***relații temporale, tematice sau referențiale***).

În vederea expunerii, caracterizării, susținerii sau a evidențierii obiectului de referință şi prin acțiunea simultană a acestei relaționări duale, faptele de limbă vor înclina spre un anume tip de relație fără a neglija cealaltă relație, astfel încât interpretarea relațională preferențială va avea ca efect stilistic prezentarea „detaliului" semantico-sintactic, impus, în textul artistic, ca trop (frecvent, metasemem şi metalogism). Demonstrația se aplică şi în cazul construcțiilor cu PS. De exemplu, în versurile: „[…] luna / nu micşorează, ci ***tremurătoare*** / [ea = subiect subînțeles] măreşte şi mai tare taina nopții…" (Blaga), lexemul „tremurătoare" (adjectiv, N''_2 – flexiune secundă) angajează o relație sintactică de subordonare (dependență) față de nominalul-subiect neexprimat, subînțeles „ea" (echivalent semantic al „lunii"), dar, simultan, se află „în afinități semantico-referențiale" cu verbul-predicat „măreşte", proces căruia îi adaugă co-

[7] Termeni folosiți pentru **PS** în volumele şi articolele lingvistice: **element predicativ suplimentar** (GLR, p. 206 şi urm.); **predicativ suplimentar** (Guțu Romalo 1973, p. 146 şi urm.; GALR 2005, vol. II, p. 295-312); **atributiv** (Pană Dindelegan 1999, p. 73-77); **atribut circumstanțial** (Avram 1956, p. 158); **complement predicativ** (Irimia 1997, p. 486-491); **adjunct verbal derivat** (Drașoveanu 1967; Drașoveanu 1997; Neamțu 1982); **adjunct verbal conotativ** (Chiorean 1999) etc.

[8] Chiorean 2009, p. 614-618.

[9] Drașoveanu 1977, p. 35-39.

BDD-A1758 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:27 UTC)

notația misterului ascensional reținut prin sensul derivat al *predicației semantice* din structura de adâncime („a tremura"). PS „tremurătoare" devine epitet metaforic: mister al ființării lumii, un potențial ontic; aici: „lumina" divină.

1.2. Aşadar, în cazul discursului ce conține una sau mai multe construcții cu PS, **coeziunea** constă în rezultatul unei petreceri simultane între ***unități sintactic organizate***, cu grade diferite de autonomie, şi, respectiv, ***ansambluri coerente informațional***. Prin urmare, aici este prezentă **co-referențialitatea**, odată ce PS „tremurătoare" angajează ambele tipuri relaționale cu două lexeme: se află în relație de dependență sintactică față de regentul-nominal „ea", adică „luna", respectiv, într-o relație de supraordonare (redimensionare) conotativă față de verbul „măreşte".

Aşa cum funcția coeziunii constă în *continuitatea informațională*, funcția coerenței constă în *interpretabilitate.* **Coerența** textului este susținută, atât prin *temporalitate* şi *referențialitate*, ca dimensiuni fundamentale ale coerenței discursului, cât şi prin *regulile de coerență*[10]. Un discurs coerent este bine format, coerent tematic şi referențial, având clar definite legăturile contextuale (intra-enunțiale). *Coerența* se referă la proprietățile de interpretare ale discursului (proprietăți formale explicitate fie prin *relații intra-enunțiale*, fie extralingvistic, prin *inferențe*, apelând la o premisă implicitară, la o ipoteză contextuală sau la o schemă-standard de acțiuni – *script*, *plan*, *scenariu*); *coeziunea* constă în dimensiunea lingvistică şi semantică a discursului, iar prin *conexitate* se înțelege proprietatea realizării relațiilor intra-enunțiale prin mărci lingvistice, de exemplu: *conectorii pragmatici* (gramatem, relatem). În exemplul nostru, conexitatea la nivelul construcției cu PS este marcată de flectiv (gramatem): „-e" = desinență, feminin, singular, N''_2, prin acord cu nominalul-subiect „ea" („luna"). Din inventarul relatemelor[11], reținem distincția dintre relatemele propriu-zise (elemente ale conținutului) – jonctiv, modalizator, conectiv – şi gramateme (elemente ale expresiei) – categorizator, conector, flectiv, formant.

1.3. Ansamblul superior al discursului se referă doar la **enunț** (propoziție sau/şi frază), la organizarea sintagmatică a acestuia în grupuri sintactice. **Enunțul este structurat binar**: fie GN + GV (propoziție), fie Principală regentă + Subordonată sau Regentă + Subordonată (frază).

Reprezentând unitatea lingvistică a comunicării, **grupul sintactic** este considerat ca un subansamblu al unei structuri ierarhice (cf GALR 2005, vol. II, p. 16), în sensul preenței „componentelor care cumulează concomitent ***statutul de centru*** şi ***pe cel de adjunct***" (*ibidem*). Grupul sintactic este parte componentă a enunțului, cu o sintaxă prorie organizată în jurul unui termen (substantiv, verb, adjectiv sau / şi adverb).

Menționăm că grupurile sintactice sunt formate din **construcții**. Astfel sunt construcții relaționale (cu jonctiv, adică: prepoziție sau locuțiune prepozițională)/ non- elaționale, cu substantiv şi/sau pronume, construcții interjecționale.

[10] Reguli de coerență: metareguli de coerență (metareguli de repetiție/de progresie/de relație) şi reguli de înlănțuire (sau restricții conversaționale) – cf Moeschler, Reboul 1999, p. 441-446.

[11] Chiorean 2009, p. 51-65.

BDD-A1758 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:27 UTC)

Referitor la tipologia grupurilor sintactice, acceptăm existența doar a patru grupuri sintactice: GV, GN, GAdj şi GAdv. Unele grupuri au în componența lor şi subgrupuri; de exemplu, la nivelul GN, avem GN cu centru substantival, respectiv GN cu centru pronominal, subgrupuri non-relaționale sau/şi relaționale, adică cu Prep[12] (GPrep, cf. GALR 2005, vol. II). În cazul GV, avem două subgrupuri: GV cu centru verbal şi GV cu centru interjecțional (GInterj, cf GALR 2005, II). Demersul teoretic asupra tipologiei grupurilor sintactice poate fi explicat şi argumentat prin situația **descriptorilor textuali ai discursului**; astfel, vorbim despre **GN** denumit printr-un **sens noțional** şi celelalte grupuri exprimate la nivelul unui sens-notă: GV – sens procesual; GAdj – sens calificativ (sau caracterizant); GAdv – sens circumstanțial[13].

Grupul sintactic se organizează semantic în baza construcțiilor ce prezintă „dimensiuni discursive", precum: personală sau auctorială; spațio-temporală; socio-culturală şi, respectiv, circumstanțială. **Grupul sintactic are structură binară**, **nu ternară**, **nici mixtă**. Relațiile cotextuale intra-/interenunțiale asociate cu cele contextuale (referința şi inferența) creează iluzia unei structuri ternare. Dar, de fiecare dată, relația se construieşte doar între doi termeni, dintre care unul este regent (determinat), iar celălalt, adjunct (subordonat, determinant).

GN este alcătuit dintr-un nominal cu rol de centru (regent) şi din alți termeni direct dependenți sintactic de acesta, considerați adjuncți. Disponibilitățile combinatorii dintre cei doi termeni – nominalul-centru şi adjunctul (termenul subordonat), validează proprietățile sintactice şi compatibilitatea, afinitățile semantice („proprietățile selecționale") ale centrului cu poziția sintactică din enunț.

În cazul construcțiilor cu PS, pe lângă **relația sintactică de dependență**, întotdeauna față de un regent-nominal, intervine şi **conotația – relație semiostilistică** prin care se observă o ***redimensionare a sensului textual***.

Astfel, în interiorul GN, construcția cu PS este angajată într-o relație de dependență față de nominalul-centru al grupului (subiect, obiect direct, obiect indirect), respectiv domină semantic verbul predicativ (indiferent de funcția sintactică a acestuia: predicat verbal, complement circumstanțial etc.), verb aflat inițial în relație sintactică cu nominalul-regent al PS (relație de interdependență sau de subordonare). Relațiile de sens[14] dimensionează sensul textual, rezultatul fiind impunerea stilistică a construcției cu PS, care va domina sensul întregului enunț. Spre edificare, oferim câteva exemple: „[...] ***singur*** plutea-n întuneric şi dat-a / un semn Nepătrunsul" (Blaga) – singurătatea ca unicitate, primordialul divin domină discursul poetic. Sau: „El vine ***trist*** şi

[12] Prepozițiile pot avea sau nu sens relațional. De exemplu: prep. *de* din construcția: *„carte **de** citire*, *carte **de** iubire"* are rol [+ Partitiv], față de construcția *„L-a luat **de** bărbat"* sau *„E uşor **de** scris"*, în care *de* este *morfem comparativ*, respectiv *morfem de supin*, specific doar structurii gramaticale a limbii române. GALR 2005, vol. II o interpretează ca *prepoziție calitativă* ce apare în predicația denominalizată din cadrul construcțiilor cu CPO (p. 292)

[13] Drașoveanu 1997, p. 21-22.

[14] Vlad 2000, p. 59 şi urm.

BDD-A1758 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:27 UTC)

gânditor"; „Soarele, ce azi e mândru, el îl vede ***trist*** şi ***roş***" (Eminescu) – tristețea este inefabilul stării poetice eminesciene; trist, tristețe: trăire-limită a sufletului romantic; tristețea – linia mijlocitoare dintre lumi (intermundală); de aici, transpare o poetică a melancoliei.

Dintre modalitățile de realizare a relației de dependență a adjunctului PS față de regentul nominal reținem: la nivelul propoziției – acordul, recțiunea, joncțiunea şi topica (subiectivă *vs* obiectivă); la nivelul frazei – topica şi conectorii.

Construcția cu PS face parte din GN, odată ce, sintactic, acest PS îi este subordonat unui regent-nominal (subiect, obiect direct, obiect indirect). De exemplu, în enunțul: „**Soarele** […], el *îl* vede ***trist***…", construcția cu PS „trist" (adjectiv) face parte din GN format din regentul-obiect direct „soarele" reluat prin cliticul pronominal „îl" plus adjunctul „trist" (PS). Morfosintaxa termenului „trist" este: adjectiv calificativ, variabil cu 4 forme flexionare, masc., sg., Ac_2 (acord cu „soarele")/funcția sintactică de PS. Concomitent, „trist" se angajează într-o relație conotativă cu verbul predicat „vede", al cărui subiect este „el" (pronume personal, N_1), şi îl domină semantic, astfel încât stilistica textului impune o supraordonare a sensului textual deturnat dinspre subiect spre obiectul de referință „soarele" care este substituit prin caracteristica tristeții: „trist". Prin urmare, construcția cu PS se va impune ca simbol în grila lectorială a poemelor eminesciene. Fără a schimba obiectul de referință („soarele"), dar accentuându-i-se o anume caracteristică, aceea de „a fi trist", construcția cu PS gestionează epitetul personificator care va genera metafora pe care, în fine, se va institui un imaginar poetic al melancoliei.

Prin urmare, PS nu se află în relație de subordonare față de verb, ci într-o relație conotativă, cu impact asupra sensului textual: „trist" (asociat regentului-nominal „soarele") va fi activ în interpretarea limbajului poetic, şi nu sintagma „vede trist".

1.4. GN: construcție cu PS – descriere şi funcționare. Corelând definiția GN ca „structură semantică supraordonată, care integrează un grup sintactic adjunct" (cf. GALR 2005, vol. II) cu, în cazul nostru, GN ce conține construcția cu PS, cu o dominanță co-referențială asupra enunțului, receptăm un GN cu o unitate semantico-sintactică complexă, care are ca centru principal un nominal comun, GN din care face parte construcția cu PS şi unul sau mai multe centre secundare, care au acelaşi regent, situație în care se încadrează şi construcția cu PS, care poate fi simplă sau, la rândul ei, complexă.

Argumentăm prin exemplele:

(a) „ş-***aprins*** în valuri de lumină să joc **străfulgerat** de-avânturi nemaipomenite…";
(b) *L-am botezat Ion*.

În (a) Enunțul = 2 grupuri sintactice:

• GN: cu centru neexprimat: „eu" (subiect inclus; eu liric) format din:

$Gadj_1$: „***aprins*** (în valuri de lumină)"+ $Gadj_2$: „***străfulgerat*** (de-avânturi nemaipomenite)";

• $Gadj_2$: „să joc".

BDD-A1758 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:27 UTC)

$Gadj_1$ şi $Gadj_2$ fac parte din GN – centru al enunțului; fiecare conține ca adjunct al nominalului, respectiv centru al GAdj, poziția sintactică de PS/adjectivele „aprins”[15], respectiv „străfulgerat”, în N'_2, prin acord cu subiectul inclus – flexiune secundă.

Semiostilistic, predicativele suplimentare avute în vedere concurează preferențial în beneficiul luminii: „aprins” = patimă; „străfulgerat” = patos, sentimente intensionale, reflexe ale inteligenței (lirice) emoționale.

În (b) Enunțul = 2 grupuri sintactice:

- GN, cu centrul neexprimat (subiect inclus: „eu”);
- GV: cu centrul vb. tranzitiv „a boteza” + GN: cu centru pronominal: cliticul pronominal „l-” + PS (Ion).

Poziția sintactică de PS **nu** se subordonează față de verbul enunțării, fiind el însuşi un „vestigiu” semantic al predicativității, contras dintr-o structură derivată, în care funcționa fie ca predicat verbal, fie ca nume predicativ al unei construcții verbale de tip nominal. **PS este subordonat doar nominalului cu rol de centru al GN**, **în care e inclus PS**.

În plus, față de construcția cu PS din exemplul (a), în care atributele „aprins (în valuri de lumină)” şi „străfulgerat” (APN) sunt o evidență a nominalului-subiect (procese, acțiuni *active*), în exemplul (b), există exprimată *pasivizarea*: ***L-am botezat Ion***. = ***El*** *a fost botezat de mine/de noi* ***Ion.*** = ***Ion*** *a fost botezat de mine/de noi* ***ION***, *şi nu altfel*.

Concluzii. Dependența construcției cu PS față de un nominal devine argument în favoarea denumirii ca *atributiv* (Pană Dindelegan 1974; 1999). Problema o ridică cealaltă relație petrecută simultan cu subordonarea, şi anume *redimensionarea conotativă* (a sensului textual), pe care nu o putem interpreta sintactic.

Aşadar PS are un regim special care combină două tipuri de relații, drept pentru care propunem denumirea de **APN – atributul predicativ al nominalului** (comparativ cu **CPO** – complementul predicativ al obiectului[16]), în sensul că păstrează originea predicativității din structura derivată (predicație semantică), dominând semantica verbului predicativ[17], cu care se află în relații conotative (de sens), indiferent de funcția sintactică a acestuia (a verbului[18]), şi, simultan,

[15] „[Fiind] aprins”, la o lectură „absentă”, sintactic este un nume predicativ, dintr-o construcție verbală de tip nominal/complement circumstanțial de cauză, conotație care are ca efect „patosul” (sugerat de PS „străfulgerat”). Astfel, prin acceptarea mecanismului cauză-efect, imaginarul poetic ar fi reprezentat ca un lanț poetic cauzativ. Prin urmare, pentru a întreține, chir amplifica efectul poetic al stării dionisiace, preferăm semiostilistica PS pentru ambele epitete metaforice: „aprins” şi „străfulgerat”.

[16] În GALR 2005, vol. II apare fie termenul de *atributiv de bază* (împreună cu PS) (p. 290), fie *complement predicativ al subiectului* pentru *numele predicativ* (p. 292).

[17] Reamintim că, în teoria lingvistică, verbul predicativ, la moduri nepredicative, nu-i echivalentul poziției sintactice de predicat verbal, ci se referă la dihotomia verb predicativ *vs* verb nepredicativ (categorie ce inventariază verbele copulative şi verbele auxiliare).

[18] Nu toate verbele se pot combina cu APN. O categorie aparte o formează semantica verbală a percepției, a reprezentării şi a cunoaşterii, fapt ce aduce un argument în plus pentru semiostilistica reflexivă a APN.

BDD-A1758 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:27 UTC)

angajează relații sintactice cu un nominal-subiect, obiect direct, obiect indirect, aducând o caracteristică, un atribut în plus nominalului ce evidențiază categoric obiectul de referință al discursului.

2. Caracterizarea semantică a construcțiilor cu PS. Note selecționale

În GALR 2005, vol. II se evidențiază că:

> „Predicativul suplimentar intră într-o ***relație semantică dublă*** cu nominalul avansat şi cu verbul regent (a). Predicativul suplimentar reprezintă o ***predicație semantică***, exprimând o caracterizare (în sens larg) a nominalului avansat, care este valabilă în intervalul temporal desemnat de verbul regent (b). Predicativul suplimentar are multe ***valori semantice comune cu numele predicativ***, datorită istoriei derivative (c).” (p. 298).

Pentru a (in)valida cele trei referințe aplicative la semantica PS, vom analiza contexte reprezentative atât cu CPO, cât şi cu APN.

a) Dubla relație semantică este susținută prin dominanța semiostilistică a PS atât în interiorul GN în care este inserat PS, cât şi la nivelul verbului-centru din GV, verb aflat în relație de reciprocitate (inerență) cu nominalul-subiect din GN amintit. Importanța GN în discuție este a discursului (echivalent al mesajului). Fie exemplul: *El vine trist şi gânditor*. – în care avem un singur referent „el”, conținut în GN şi GV: ***El*** *… trist şi gânditor* – prin acord în gen, număr, caz, respectiv *vine* – prin acord, în număr şi persoană; fie: Eu am văzut-o gânditoare, unde avem referenții: „eu” (*Eu am văzut*…) şi „ea” (… *că ea este gânditoare*) – doar în GN avem referința mesajelor. Verbele din GV (*vine*, respectiv *am văzut*) doar *dirijează conotația* spre nominalul-regent.

b) Referitor la **predicația semantic-conotativă**, ambii referenți din exemplele cu APN sunt corelați cu o *predicație enunțiativă* (activă): sunt caracteristici reale, autentice, față de caracteristicile virtuale din construcțiile predicativ-suplimentare care exemplifică CPO. Acestea comportă două tipuri de caracteristici: una reală, conținută la nivelul construcțiilor active ale predicativității (cazul APN), şi un al doilea tip: caracteristică virtuală, accesată în construcțiile pasive (cazul CPO).

Astfel, fie în cazul CPO, fie în cel al APN (ca variante ale construcțiilor cu PS), înregistrăm reprezentarea regentului dominant în poziția sintactică de subiect şi, în măsură mai mică, de obiect direct, respectiv obiect indirect, obligatoriu fenomenalizat printr-un nominal: GN non-relaționale[19], cu centru substantival sau pronominal.

În exemplele:

(1.1) *A venit profesor*
(1.2) *L-am găsit profesor*
(2.1) *L-am numit profesor*. // *L-am botezat Ion*

[19] Cazurile nonrelaționale sunt cazurile 1, fără jonctiv (prepoziție sau locuțiune prepozițională). Dar PS poate fi exprimat prin cazuri relaționale şi/sau nonrelaționale.

BDD-A1758 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:27 UTC)

(2.2) *I s-a spus profesor*
(2.3) *I-am spus profesor*,

avem următoarea dispunere co-referențială:

(1.1) ***El*** *a venit* [*şi* ***el*** *era*] *profesor*. → Subiect şi referent unic („el") comportă o caracteristică reală implicată în predicația activă.

(1.2) *Eu* ***l****-am găsit* [*şi* ***el*** *era*] *profesor*. → Subiecte diferite („eu", „el"), referent unic („el") implicat în predicație activă dinspre care primeşte nota reală, autentică: aceea de (a fi) „profesor".

(2.1) [Fiindcă] *Eu* ***l****-am numit* [***el*** *este recunoscut ca/drept*] *profesor*. // [Fiindcă] *Eu* ***l****-am botezat* [***el*** *este botezat/este recunoscut ca/drept] Ion* → Două subiecte („eu", „el"; un referent unic („el"), care ar putea fi orice, doar prin medierea agentului „eu"; „profesor", respectiv „Ion" sunt caracteristici virtuale, efecte al predicației pasive. „El" primeşte caracteristica de „profesor"/„Ion", dar acelaşi „el" nu e obligatoriu să fi fost „profesor"/să se fi numit „Ion"; putea foarte bine să fie „inginer", „consilier"/să se numească „Vasile", „George" etc.

(2.2) [Fiindcă] ***I*** *s-a spus* (predicat impersonal, reflexiv-pasiv) [***el*** *era (re)cunoscut ca*] *profesor*" (predicat pasiv) → Un agent necunoscut, construcție impersonal-pasivă şi un subiect „el" promovează o semantică virtuală a caracteristicii „profesor", echivalent cu CPO/substantiv, nominativ pro-dativ (nonflexiune secundă: N pro-D"). Realitatea este că „el" ar fi putut fi orice altceva, altcineva. „Profesor" este o caracteristică virtuală, primită prin medierea unei construcții pasive. Agentul impersonal este decidentul caracteristicii. De aici, confuzia în descrierea funcțională (sintactică) pentru nominalul „profesor": CPO/ Npro-D" sau subiect/N? Optăm pentru prima variantă: CPO/ Npro-D", fiind evidentă conotația dirijată spre echivalența semantică dintre obiectul indirect „I" (forma de D, pron. pers. „el") şi nominalul „profesor", nonflexiune secundă (Npro-D"), judecată verificată şi prin următoarea *construcție cauzativă*:

(2.3) [Fiindcă] *Eu i-am spus* [*şi el este cunoscut ca*] *profesor*, ca efect la numirii agentului (*El a fost numit profesor de către mine*).

c) PS are valori semantice comune cu cele ale numelui predicativ, situație motivată de istoria derivativă a construcțiilor cu PS. În ambele ipostaze sintactice (CPO şi APN), PS contribuie la evidențierea (şi particularizarea) caracteristicilor nominalului-regent printr-o retorică a identificării de tipul: ce este subiectul/ obiectul direct/obiectul indirect? cum este…? al cui este…? al câtelea este…? cât, -ă este…? Afinitatea predicației nominale cu predicația suplimentară vine din mecanismul descriptiv al operatorului copulativ, în primul caz, respectiv al operatorului conotativ, în cazul construcțiilor cu PS.

Din construcțiile cu PS (**2.1.**, **2.2.**, **2.3.**), reținem pasivizarea ca notă semantică particularizantă a CPO: un determinant cu rol al identificării nominalului, aici exprimat prin clitic pronominal (**L**-*am numit* ***profesor***, *şi nu altfel*. // **L**-*am botezat* ***Ion***, *şi nu altfel*) sau, în alte contexte, prin substantiv (**Pe om l**-*am numit* ***profesor***. echivalent cu: **Omul** *a fost numit* ***profesor***. // respectiv: **Pe**

BDD-A1758 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:27 UTC)

copil l-*am botezat **Ion***. echivalent semantic cu: **Copilul** *a fost botezat **Ion***.) Aşadar, prin pasivizare – schimbarea diatezei verbale din activă în pasivă –, se păstrează sensul identificării nominalului, de fiece dată. Atât APN, cât şi CPO sunt variante ale PS. Dacă APN se remarcă printr-o echivalență semantică evidentă, CPO, de asemenea adjunct al unui nominal (sintactic fiind obiect direct sau obiect indirect), se manifestă doar ca predicație semantică în construcție cu un verb cu predispoziție la pasivizare.

Alte exemple interpretate:

(1.3) *El vine trist şi gânditor*. (Eminescu) → Referent 1: **El** vine şi **el** este trist şi gânditor.

(1.4) *El îl vede trist şi roş*. (Eminescu) → Referent 1: El; Referent 2 real (obiectiv)**: *Soarele*....**, *// El **îl** vede şi **soarele** e trist...*

(2.4) *Eu îi spun profesor*. → Referent real (obiectiv): el; Referent virtual (subiectiv): profesor.

Observație. În exemplele (1.3), (1.4), există un singur referent (obiect de referință) ancorat într-o *receptare obiectivă*, iar în exemplul (2.4) există două tipuri de referent şi ambele trimit spre receptarea „filtrată", o *receptare subiectivă* impusă de subiectul vorbitor.

3. Cadre definitorii pentru predicativul suplimentar

Predicativul suplimentar (**PS**), poziție sintactică *suplimentară*, realizată într-**o dublă *structură binară***, cunoaşte două ipostaze, şi anume una de complement predicativ al obiectului – CPO – şi alta de atribut predicativ al nominalului – APN.

Spre definirea funcției sintactice în discuție (predicativul suplimentar) cu variantele CPO şi APN, reținem următoarele informații:

(1) **CPO** face parte din GV care conține un nominal-obiect direct sau indirect ce-l primeşte ca adjunct cu rol doar de *predicație semantică restrictivă*, *limitativă* (*L-am botezat Ion: Eu l-am botezat* şi *El este Ion*, *doar fiindcă eu l-am botezat Ion*) – „răspuns, replică, identificare, numire" ale pasivizării (…*doar fiindcă eu l-am botezat Ion*, *şi nu altfel*). La nivelul construcțiilor cu CPO, are loc o predicație suplimentară (semantică) cauzativă, enunțul conținând o *notă subiectivă*, *virtuală*, care este dată de nominalul-subiect echivalent agentului, într-o construcție pasivizată. Agentul este cel care validează predicația semantică virtuală a CPO.

(2) **APN** face parte din GN ce conține un nominal-subiect (*Ea trece visătoare: ea trece* şi *Ea este visătoare*, *fiindcă aşa e ea*), manifestând o dublă (sau multiplă) predicație: una de tip propozițional – predicativă, şi o *notă obiectivă*, *reală* manifestată printr-o *predicație semantică evidentă* (sau mai multe predicații semantice) – prin evidență subliniem „atributul" obligatoriu, „substanța, natura" evidente ale nominalului (*Ea este visătoare*, ***fiindcă aşa e ea şi nu este altfel***).

BDD-A1758 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:27 UTC)

(3) CPO şi APN (adjuncţi PS) au funcţie semantico-pragmatică de **actualizator discursiv**, prin extensia semantică a nominalului regent şi prin asocierea co-referenţială, în sensul că acelaşi referent primeşte două predicaţii: una propriu-zis semantică (canalizată de operatorul semantic, adică predicatul enunţiativ) şi alta conotativă (diseminată de operatorul conotativ postat în funcţia sintactică în discuţie: PS).

(4) Astfel, adjuncţii PS pot cumula funcţia de integratori enunţiativi cu o funcţie conotativă, de individualizare a referentului nominal sau/şi de cuantificare cantitativă sau calitativă[20] a acestuia (adjuncţi cuantificatori: numerale, pronume nehotărâte, relative, interogative, modalizatori etc.), introducând o precizare de ordin cantitativ (*Ele mergeau **trei** pe stradă*).

(5) Rema enunţurilor cu PS dezvoltă continuarea tematică printr-o inferenţă propusă de semnul de tip rematic pentru interpretant: un semn de posibilitate **calitativă**, **calificativă**, **denominativă**, **apreciativă**, **identificatoare** etc.

(6) Rolurile tematice angajate de ***predicaţia conotativă*** la nivelul construcţiilor cu PS, fie cazul APN, fie cel al CPO, sunt: **Calitativ**, **Calificativ**, **Apreciativ**, **Caracterizant**, **Identificator**, **Denominativ**.

(7) În plus, APN are şi rol **Poetic**, recunoscut prin nota semiostilistică a **Fiinţării**[21], în sensul că însuşi APN are rol de **operator conotativ** al text-discursului, enunţului sau construcţiei ce-l conţine. De aici, în limbajul artistic, rolul stilistic al poziţiei sintactice de PS constă în activarea unor metasememe: epitet personificator, transfigurator, revelator şi/sau metaforic, metaforă sau a unor metalogisme: personificare, simbol.

(8) **Complementul predicativ al obiectului** (**CPO**) intră în construcţii cu operatori semantici dispuşi *identificării propriului regent*. Astfel, ca operatori semantici activi, reali (autentici), numim verbe precum: *a boteza*, *a numi*, *a denumi*, *a chema*, *a porecli*, *a(-i) spune/zice* (= a avea nume); *a alege*, *a desemna*, *a unge* (= a numi); *a(-l) lua drept*… (= a considera); *a(-l) face* (= a-i spune, a-l considera), respectiv operatori semantici pasivi, cu intermediere personală sau impersonală, operatori virtuali, potenţiali, precum verbe de tipul: *a se chema*, *a se numi*, *a se alege*, *a se desemna*, *a se unge* etc.

(9) **Atributul predicativ al nominalului** (**APN**) este poziţia sintactică *suplimentară*, realizată într-**o dublă *structură binară***, petrecută ***simultan***, prin care se raportează sintactic *la un nominal regent*, centru al GN, dublat rematic, şi, *concomitent*, raportat semantic *la un verb (sau o interjecţie predicativă)*, cu rol de **operator conotativ** (sens poetic)[22], fiind evidentă conotaţia dirijată a predicativităţii suplimentare.

[20] Neamţu 1982, p. 346.

[21] Cf *Poetica Fiinţei* în cazul discursurilor lirice la Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Nichita Stănescu.

[22] De aici, opţiunea noastră iniţială în definirea elementului predicativ suplimentar ca *adjunct verbal **conotativ*** (cf. Chiorean 1999).

BDD-A1758 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:27 UTC)

BIBLIOGRAFIE

Avram 1956 = Mioara Avram, *Despre corespondenţa dintre propoziţiile subordonatoare şi părţile de propoziţie*, în SG, I, p. 141-164.

Chiorean 1999 = Luminiţa Chiorean, *Adjunct verbal conotativ – definire. Descriere semantică şi stilistică*", în StUBB, XLIV, 1999, nr. 3-4, p. 19-25.

Chiorean 2009a = Luminiţa Chiorean, *Construcţii cu prepoziţie: una sau două funcţii sintactice?*, în *Limba română. Abordări tradiţionale şi moderne*. Actele Colocviului Internaţional din 19-20 oct. 2007. Editori: G. G. Neamţu, Şt. Gencărău, A. Chircu, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2009, p. 51-65.

Chiorean 2009b = Luminiţa Chiorean, *Annotations to the Grammar of the Supplementary Predicative. Relational description – Adnotări la gramatica predicativului suplimentar. Descriere relaţională*, în *Proceedings on the International Conference „European Integration. Between Tradition and Modernity"*, Tg. Mureş, 2009, p. 614-618.

Draşoveanu 1967 = D. D. Draşoveanu, *Despre elementul predicativ suplimentar*, în CL, XII, 1967, nr. 2, p. 235-242.

Draşoveanu 1997 = D. D. Draşoveanu, *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1997.

GLR = *Gramatica limbii române*, ediţia a doua, vol. II, Bucureşti, Editura Academiei RSR, 1963.

GALR 2005, 2008 = *Gramatica limbii române*, II. *Enunţul*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005. Tiraj nou, revizuit, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2008.

Guţu Romalo 1973 = Valeria Guţu Romalo, *Sintaxa limbii române*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1973.

Irimia 1997 = Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române*, Iaşi, Editura Polirom, 1997.

Moeschler, Reboul 1999 = Jacques Moeschler, Anne Reboul, *Dicţionar enciclopedic de pragmatică*, traducere de Elena Dragoş, Ligia Florea, Ştefan Oltean, Liana Pop, Dorina Roman şi Carmen Vlad; coord. traducerii: Carmen Vlad şi Liana Pop, Cluj, Editura Echinox, 1999.

Neamţu 1982 = G. G. Neamţu, *Un nominativ prodatival*, în CL, XXVII, 1982, nr. 1, p. 55-59.

Neamţu 2007 = G. G. Neamţu, *Teoria şi practica analizei gramaticale. Distincţii şi ... distincţii*, Piteşti, Editura Paralela 45, 2007.

Pană Dindelegan 1974 = *Sintaxa transformaţională a grupului verbal în limba română*, Bucureşti, Editura Academiei RSR, 1974.

Pană Dindelegan 1999 = Gabriela Pană Dindelegan, *Sintaxa grupului verbal*, Braşov, Editura Aula, 1999.

SG = *Studii de gramatică*, vol. I-III, Bucureşti, Editura Academiei RPR, 1956, 1957, 1961.

Vlad 2000 = Carmen Vlad, *Textul aisberg*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărţii de Ştiinţă, 2000.

SEMANTIC PREDICATION AND CONNOTATIVE OPERATOR. A DESCRIPTIVE APPROACH TO THE OBJECT PREDICATE CONSTRUCTIONS
(*Abstract*)

The article *Semantic predication and connotative operator. Descriptive approach of the constructions with supplementary predicative* suggests a reinterpretation of the constructions with supplementary predicative, a *supplementary* syntactic position, realized in a double binary structure. This structure has two hypostases: the predicative modifier of the object (CPO) and the predicative attribute of the nominal (APN), both included in different syntactic groups (a verbal group and a nominal group).

BDD-A1758 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:27 UTC)

Insisting on the definition and description of the two syntactic variants of the supplementary predicative (that have the same derivative history), we have noticed that both types of assistants have the function of a semantic predication, differently administered: CPO – virtual semantic predication and APN – evident semantic predication.

Suggesting these definitions, we came to the conclusion that the supplementary predicative (CPO, APN) assumes the following functions: the semantic-pragmatic function of a discursive topical render, the function of an assertive integrator associated to a connotative function, that of individualizing the nominal referent; thematic functions determined by the connotative predication, such as: Qualitative, Qualifying, Appreciative, Characterizing, Identifier, Denominative.

Even more, the predicative attribute of the nominal has a poetic function, recognized in the semiostylistic mark of the existence: APN is a connotative operator of the text-discourse that includes it. The stylistic function of the supplementary predicative consists in activating some metasememes (personifying, transfiguring, revealing or/and metaphoric epithet, metaphor) or some metalogisms (personification, symbol).

For this subject we had as scientific references the opinions of acknowledged linguists in Romania, representative personalities of the Linguistic schools from Bucharest (Gabriela Pană Dindelegan), Cluj-Napoca (G. G. Neamțu) and Iaşi (D. Irimia).

Universitatea „Petru Maior”
Târgu-Mureş, str. Nicolae Iorga, 1

BDD-A1758 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:27 UTC)